

PAÍS

La ciutat, més enllà dels Jocs Olímpics

La Barcelona de Pasqual Maragall

Durant l'última dècada, Barcelona s'ha anat transformant de tal manera que la ciutat actual poc té a veure amb la de fa deu anys. Un canvi en el qual els Jocs Olímpics n'han estat només l'excusa, el detonant.

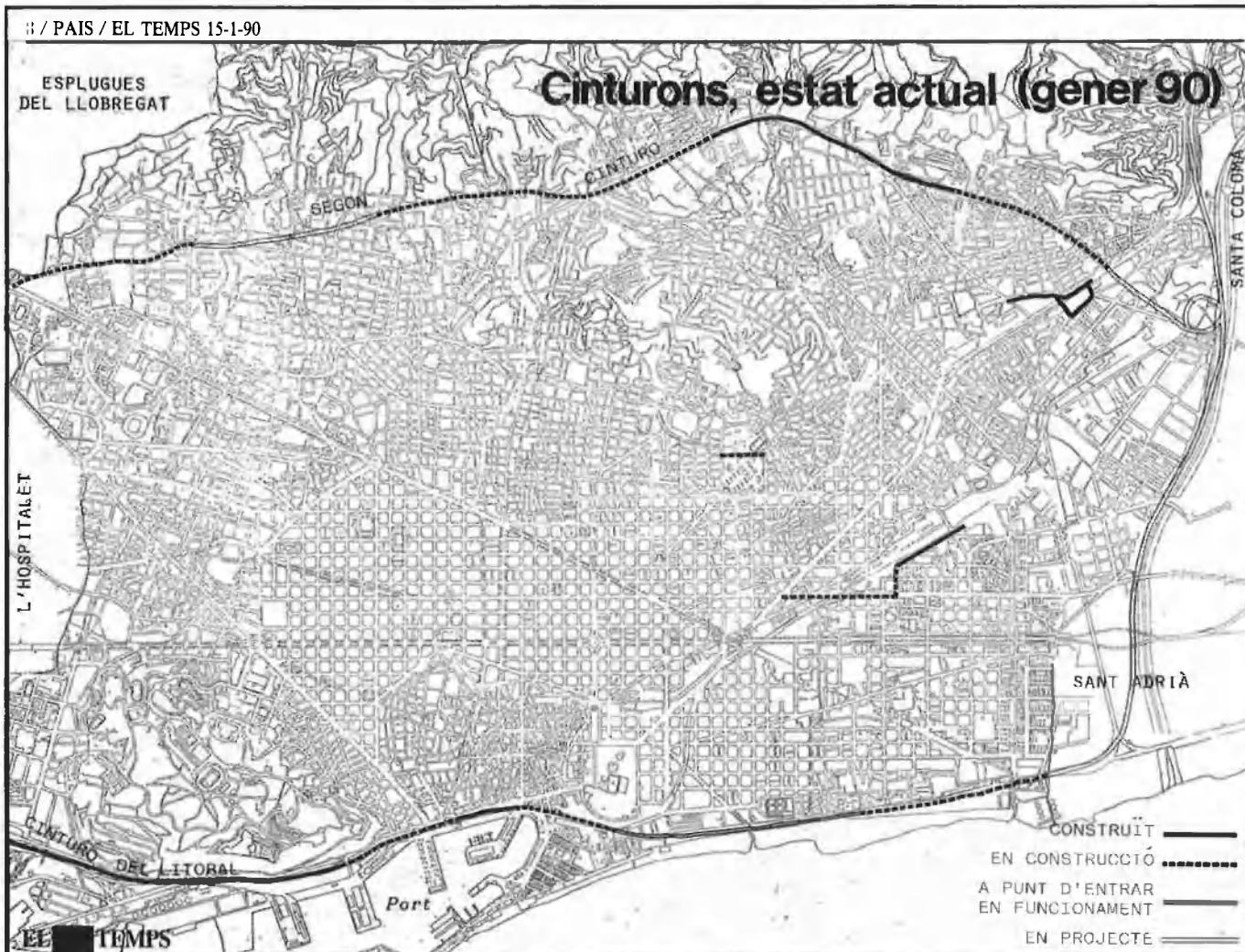
L'actual Barcelona, en canvi constant, sembla tenir com a fita última el 1992 i els Jocs Olímpics. Això no obstant, la configuració urbanística de la ciutat, lluny de limitar-se a aquesta data com a argument de les ac-

tuacions destinades a fer-la més agradable i còmoda, segueix una línia uniforme des de fa més d'una dècada, línia que es projecta enllà del fet puntual dels Jocs Olímpics. El canvi constant al·ludit, malgrat les polèmiques suscidades d'ordre concret (els conflictes, per

exemple, de les places dures-places toves), continua desenvolupant-se amb celeritat, de tal manera que una nova Barcelona, la Barcelona de Pasqual Maragall, la Barcelona dels 90, per a bé o per a mal, va configurant-se d'una forma com més va més evident.

Parc de l'Espanya Industrial, obra dels arquitectes Luis Pena i Francesc Rius.

Aquesta Barcelona va iniciar els passos el 1979, amb el primer ajuntament democràtic de la ciutat. El 1976 s'havia aprovat el Pla General Metropolità (PGM) i l'òrgan gestor, la Corporació Metropolitana de Barcelona, que fou una de les opcions que la nova alcaldia democràtica havia de tenir en compte de cara a la línia urbanística a seguir en el futur.

El PGM va ser estudiat amb profunditat i al final es determinà mantenir-lo en vigència, decisió que va ser molt criticada en el seu moment, possiblement per les reminiscències franquistes que es podien sospitar del citat projecte. Al marge de les valoracions pretèrites o actuals, els criteris urbanístics del PGM són els que han regit fins ara per a assolir el model de ciutat projectat i, d'acord o no, el que no se li pot negar és la coherència i uniformitat de plantejaments i execució. Coherència que, d'altra banda, ha resultat un marc legal i establert per a cenyir amb prou solidesa el conjunt d'obres olímpiques que es duen a terme a la ciutat des que

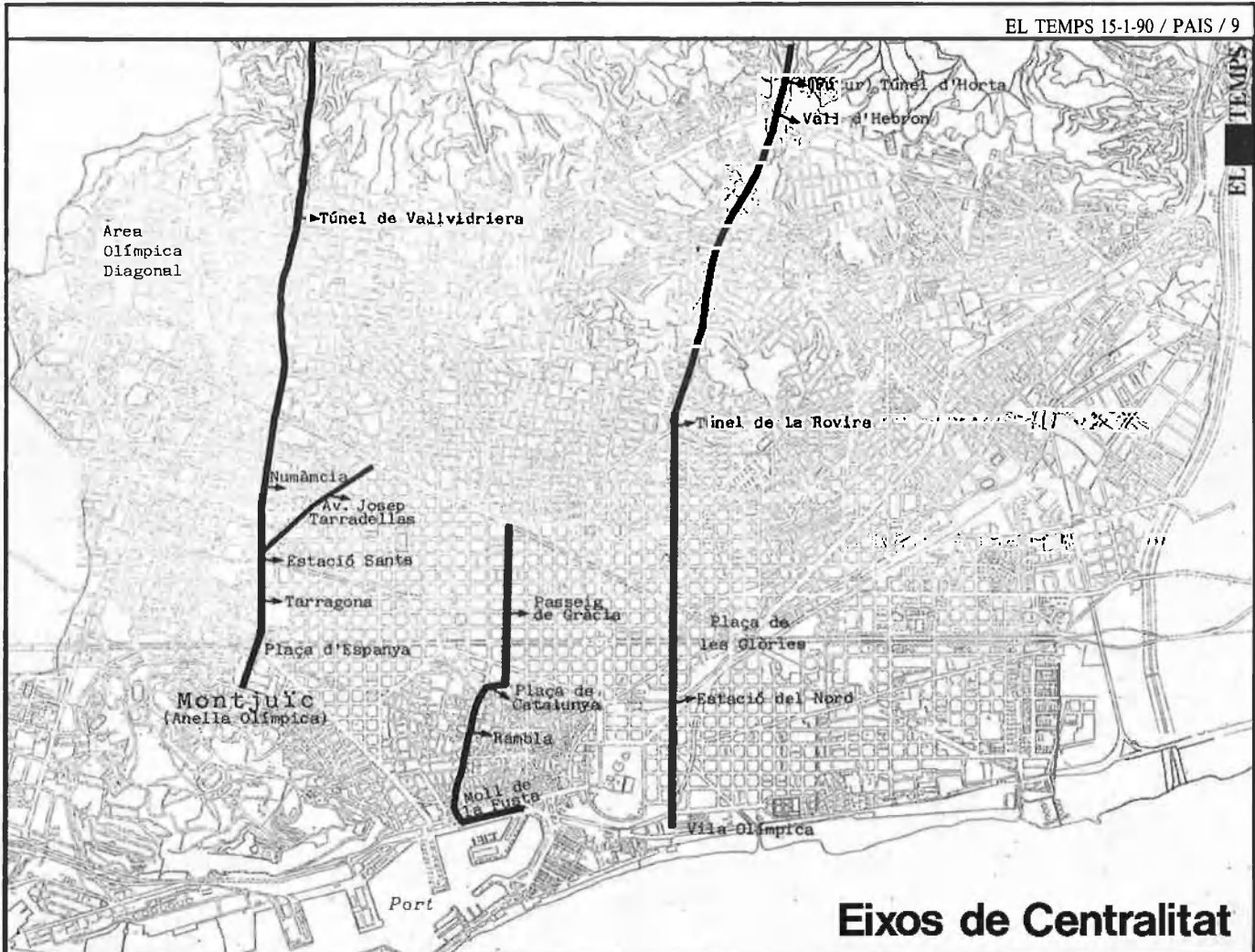
se'n va conèixer la designació com a seu dels Jocs del 92, l'octubre de 1986. El Pla General Metropolità va ser reconvertit per Oriol Bohigas, vertader dissenyador de la política urbanística de Barcelona i artífex des de la seva arribada a principis de la dècada anterior a la delegació d'Urbanisme de l'ajuntament, d'una ciutat que, en poc de temps i gràcies a la seva gestió i la dels seus col·laboradors, encara el final de segle amb una nova fesomia.

Malgrat els ràpids avanços urbanístics de Barcelona, s'ha de ponderar com a factor negatiu l'escriure de dificultats que ha portat la crisi econòmica dels anys 70-80 que ara, segons s'apunta, es comença a remuntar i que ha condicionat l'execució de les propostes dissenyades per l'ajuntament de la ciutat. D'altra banda, l'herència rebuda dels ajuntaments pre-democràtics tampoc havia estat la més satisfactòria, ja que Barcelona havia crescut d'esquena al mar, de forma caòtica quan la immigració dels anys 50-60 i sense una

planificació urbanística digna de ser ressaltada.

Amb l'esmentada represa dels trets bàsics del PGM, s'iniciaren un conjunt de reformes encaminades, en essència, a planificar la ciutat des de la cèl·lula bàsica del barri, en contraposició a la consideració de la ciutat com a un bloc total i coherent. Partint d'aquesta premissa, la nova Barcelona es va retrobar amb els barris; de fet, amb els seus habitants, que en termes genèrics significà la possibilitat de millora de les condicions de vida més immediates. El retorn al carrer, entès com a cohesionador de la vida urbana, s'ha posat de manifest últimament en la proliferació de les festes majors dels barris i de la ciutat, cosa que ha demostrat que l'atomització de Barcelona en barridades no implica la pèrdua del sentiment de pertinença a la ciutat, sinó tot el contrari: referma la integració individual, aglutinada en una instància municipal definida.

En aquest marc, el que primer va incidir-se foren obres petites en mag-

nitid, però amb ànim d'incidir en l'entorn. Un exemple d'això va ser la remodelació de les places del barri de Gràcia, com la plaça del Sol, la plaça de la Virreina, o la plaça de Trilla. En la mateixa línia es reformà, entre altres, la plaça Reial i es creà la plaça de la Mercè. La mesura de l'impacte de les primeres realitzacions i controvèrsies posteriors, encaminaren l'ajuntament de Pasqual Maragall a afrontar obres de més envergadura, com el Parc de l'Ecorxador, la plaça dels Països Catalans, el Parc de l'Espanya Industrial, etc., que d'una manera més incisiva van començar a modificar la façana de punts estratègics de la ciutat i van donar la pauta d'allò que esdevindria la nova Barcelona en un futur pròxim.

En aquests últims projectes, no hi era absent un cert esperit de provocació, en el sentit de dotar cada actuació d'una personalitat pròpia i distinta, de tractar que el ciutadà no respongués amb indiferència. Els monuments-escultures de Tàpies al passeig de Picasso i de Joan Miró al Parc de l'Ecorxador, en

foren una bona mostra. En concret, la darrera, *Dona i ocell*, que tanta polseguera va aixecar en el seu moment a causa de la forma fàl·lica amb què la dissenyà el cèlebre pintor català —i que segons diu l'anècdota, encara la volia de majors dimensions— s'ha convertit en l'actualitat en un dels símbols de la Ciutat Comtal, en la mateixa línia emblemàtica de la Sagrada Família, la Pedrera, Montjuïc o Colom.

Un pas paral·lel a les anteriors realitzacions fou l'obertura de la ciutat al mar, projecte per al qual va decidir-se situar la Vila Olímpica en l'emplaçament actual. Per un altre costat, també va estimar-se recuperar el centre tradicional de Barcelona. El centre —l'Eixample i la Ciutat Vella— havia sofert últimament una degradació progressiva que va arribar a un punt en què perillava. L'envelliment de la població i l'emigració dels habitants l'havien fet caure en el greu problema de la terciarització, és a dir, que el veïnat havia deixat pas a les oficines.

Per a la zona de l'Eixample va resultar molt eficaç la campanya de «Barcelona, posa't guapa», adreçada a restaurar les façanes dels edificis, que es recuperés la personalitat i la bellesa degradada. Per a la Ciutat Vella la renovació del Born, de la Casa de la Caritat, Porta de l'Àngel i Portaferriassa, a més dels enderrocs duts a terme en el barri *xino*, ha significat la conversió d'una àrea urbanísticament agònica en una zona de forta activitat comercial. Amb aquest procés de recuperació, la Rambla ha recobrat el caràcter tradicional de centre, continuat, plaça de Catalunya cap amunt, per un bulliciós passeig de Gràcia i per una irrecognoscible Rambla de Catalunya, en la qual la prostitució nocturna de fa pocs anys ha deixat pas a les actuals terrasses, bars i discoteques adjacents. Rambla avall, la restauració del monument a Colom i la creació del nou Moll de la fusta —*Gamba* de Mariscal inclosa—, ha tancat, de cara al mar, la reforma d'un centre recuperat per a la població.

La *periferia* d'aquest centre tradicio-

nal va patir, en el citat creixement dels anys 50-60, una evolució caòtica, absent de planificació. Per posar-hi remei, al mateix temps que l'eix de La Rambla anava cobrant activitat, va creure's oportú de crear dos nous eixos de centralitat. L'un, que va de Montjuïc a Vallvidrera i, l'altre, el comprès entre la Vila Olímpica i Horta.

El primer d'ells parteix de la muntanya de Montjuïc, amb l'Anella Olímpica i l'Estadi, i implica l'acabament de Montjuïc programat l'any 1929, durant l'Exposició Universal. La plaça d'Espanya —amb la polèmica plaça de toros de Les Arenes—, el projectat nou carrer de Tarragona i l'Estació de Sants, en formen el primer tram. L'eix continua amb l'obertura del carrer de Numància a l'altura de la plaça dels Països Catalans, que, amunt, connecta amb l'àrea Olímpica de la Diagonal i, encara més cap a la muntanya, amb el Túnel de Vallvidrera. Entremig, hi queden el Parc de l'Escorxador, el Parc de l'Espanya Industrial, i la projectada avinguda de Josep Tarradellas, que es tancarà pròximament al trànsit rodat amb la intenció que es converteixi en un passeig de similars característi-

ques a l'avinguda de Gaudí.

El segon nou eix comença a la Vila Olímpica, lloc per on Barcelona veurà, a la fi, el mar. La Vila s'enllaça amb l'Estació del Nord, on hi ha prevista la ubicació de l'Auditori i el Teatre Nacional de Catalunya i l'Estació Central d'Autobusos de Barcelona. Complementàriament, la reforma de la plaça de Les Glòries representarà la prolongació de la Diagonal cap al mar, amb tot el significat urbanístic que aquest fet representa. Eix amunt, el ja realitzat Túnel de la Rovira enllaça amb la zona de la Vall d'Hebron, en ple procés d'urbanització, on se situa el Velòdrom Municipal. La finalització de l'eix, anys a venir, té previst assolir el vell somni, mitjançant el Túnel d'Horta, d'unir Barcelona amb la comarca del Vallès i, amb ella, la Universitat Autònoma i el Parc Tecnològic.

El projecte dels tres eixos de centralitat no té sentit si no és flanquejat per la xarxa viària dels cinturons, a fi que es descongestioni el trànsit d'una de les ciutats més denses, automovilísticament parlant, del planeta. La negociació entre les diverses institucions per a agilitar-ne la construcció, encén la llum

verda a una de les actuacions urbanístiques més importants, i pendents, de Barcelona. Amb retard respecte a ciutats d'Europa, però amb l'avantatge que significa haver-ne après de la seva experiència, és notable el conjunt de trams de cinturons que estan en construcció o a punt d'entrar en funcionament. Els Jocs del 92 n'apressen la realització, ja que són imprescindibles per a enllaçar les quatre àrees olímpiques de Barcelona.

Com podem veure, el canvi que patix actualment Barcelona no respon a uns criteris gens gratuïts, sinó que la transformació de la ciutat es du a terme basant-se en uns criteris acuradament definits. Criteris que ultrapassen, de molt, els Jocs Olímpics de 1992, fins al punt que els Jocs semblen només el detonant que fa esclatar la inversió econòmica a la ciutat i que finança, consegüentment, la creació d'una infraestructura urbanística de la qual el ciutadà, ara com ara, només pot copsar determinades, per bé que nombroses, puntes d'iceberg.

Eduard Company

Avinguda de Gaudí. Disseny de les columnes-fanal de Pere Folqués.